

DEDE KORKUT KİTABI TÜRKİSTAN-TÜRKMEN SAHRA NÜSHASINDAKİ KELİME GRUPLARI ÜZERİNE

ON THE WORD GROUPS IN THE TURKESTAN-TURKMEN SAHARA COPY OF THE BOOK OF DEDE KORKUT

Murat ALTUĞ* Öz

Edebî eserler hakkında yapılacak değerlendirmelerin söz konusu eserlerin dil özellikleri üzerine inşa edilmesi gerekmektedir. Metinlere dayalı olarak yapılacak dil bilgisi çalışmaları, Türk dili gramerinin çeşitli yönlerini daha iyi tanımamıza vesile olacaktır. Dede Korkut Hikâyelerinin 2018 yılının sonuna kadar bilinen iki nüshası vardı: Vatikan ve Dresden nüshaları. 2019 yılında bu nüshalara yeni bir nüsha daha eklendi: Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy: Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi. Dil, kendine has özellikleri olan muazzam bir sistemler bütünüdür. Ses ve şekil bilgisi olarak kendini gösteren bu muazzam sistemde söz dizimi (sentaks) de bu bütünlüğün önemli bir parçasını oluşturur. Söz dizimi genellikle kendi içinde iki ana grupta incelenir: cümle ve kelime grupları. Bu çalışmada Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi adlı hikâyenin kelime grupları tasviri bir yöntemle incelenmeye çalışılmış, eserin kendine özgü söz dizimi özellikleri ve Türkiye Türkçesi ile benzeşen ve ayrılan yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır

Anahtar Kelimeler
Dede Korkut Kitabı, kelime grupları, söz dizimi, Oğuz lehçesi

Keywords
The Book of Dede Korkut, word groups, syntax, Oghuz dialect

Abstract

It is necessary for the evaluations about the literary works to be built on the language features of the related works. The grammar studies which are based on the texts will enable us to know better the various aspects of the grammar of Turkish language. There were just two copies of Dede Korkut Stories which were known until the end of 2018: Vatican and Dresden copies. In 2019, a new copy was added to these copies: The Book of Dede Korkut Turkestan / Turkmen Sahara Copy Genealogy and the 13th Tribe: Salur Kazan's Killing the Seven-Headed Dragon. Language is a great set of systems which have its own special characteristics. In this great system that shows itself as knowledge of sound and morphology, syntax forms an important part of this integrity. Syntax is generally analyzed in two main groups itself. Sentence and word groups. In this study, the word groups of the story named Salur Kazan's Killing the Seven-Headed Dragon have been examined with a descriptive method. It has been tried to reveal the distinctive syntax features of the work itself and the similarities and differences with those of Turkish of Turkey.

* Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray
Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
maltug01@hotmail.com,
ORCID: 0000-0001-9447-6082
Aksaray/TÜRKİYE

Gönderim Tarihi: 27/04/2021
Kabul Tarihi: 03/08/2021

GİRİŞ

1. Dede Korkut Hikâyeleri

Dede Korkut Hikâyeleri, Dede Korkut'un tarihî kişiliği etrafında Oğuzların hayatını anlatan destansı hikâyelerdir. Ali Akar, Dede Korkut için "Oğuzname, destan, tarih ve halk hikâyelerine göre Dede Korkut, bilgelik yönü ön plana çıkan, şair, eren, şaman, şeyh, danışman ve vezir olarak gösterilmiş kişidir." (2005, s. 278) der. Hikâyelerde 12. ve 13. yüzyıllarda Kuzey Doğu Anadolu ile Azerbaycan ve Ermenistan bölgelerine gelen Oğuzların buralara yerleşmeleri ve bu maksatla yapılan savaşlar anlatılır. 15. yüzyılda kaleme alınan hikâyelerin kim tarafından yazıldığı belli değildir (Şahin, 2003, s. 27-28).

Dede Korkut Hikâyelerinin, 2018 yılının sonuna kadar bilinen iki nüshası vardı: Dresden ve Vatikan nüshaları. 2019 yılında Veli Muhammet Hoca sayesinde ortaya çıkarılan (Ekici, 2019, s. 10) ve Metin Ekici tarafından ilim âleminin dikkatine sunulan yeni bir nüshanın *Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy: Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi* başlığı ile 2019 yılının Haziran ayında yayımlanmasıyla bu iki nüshaya üçüncü bir nüsha daha eklenmiş oldu. Bu nüsha üzerinde Yusuf Azmun ile Shahgoli ve arkadaşlarının yaptığı yayınlar da dikkate değer çalışmalardır. Azmun, yazmayı Metin-Çeviri-Sözlük-Tıpkıbasım şeklinde *Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması* üst başlığıyla yayımlamış (2019); Shahgoli, Yaghoobi, Aghatabal, Behzad *Dede Korkut Kitabının Günbey Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım* başlığıyla neşretmişlerdir (2019, s. 147-379).

1.1. Dede Korkut'un Yeni Bir Nüshası: Türkmen Sahra Nüshası: Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi

Dede Korkut Hikâyelerinin Vatikan ve Dresden nüshaları üzerine en kapsamlı çalışmayı yapanlardan birisi Muharrem Ergin'dir. Ergin, 1989 yılında Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile), 1991 yılında ise Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer) adlı eserlerini Ankara'da yayımladı. 2019 yılına kadar bütün değerlendirmeler bu iki nüsha üzerinden yapıldı. Metin Ekici, *Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi* adlı nüshayla ilk kez 2019 yılının Mart ayında bilimsel bir kongreye katılmak için gittiği Kazakistan'ın Mangışlak Eyaleti'nin Akdağ şehrinde karşılaştığını ve eseri kendisine veren kişinin kongreye Günbed ilinden katılan Muhammed Veli Hoca olduğunu bildirir (2019, s. 9). Muhammed Veli Hoca da eseri Tahran'daki Hüner Kitabevinin sahibi S. Rabiî Bey'in tavsiyesiyle satın almıştır (Arkoğlu, 2019). İlk okumadan sonraki incelemelerinde elindeki metnin Dede Korkut Hikâyelerinin yeni bir nüshası olduğuna kanaat getiren Ekici, bu nüshanın varlığını ilk kez, konuşmacı olarak katıldığı Bayburt'taki bir sempozyumda ilim çevreleriyle paylaşmıştır.

Metin Ekici dışında Yusuf Azmun ve Shahgoli vd. de bu yazma üzerine çalışmalar yapmıştır. Bu üç çalışmayı değerlendiren Ahmet Bican Ercilasun, eserin Türkmensahra'da yaşayan bir Türkmen tarafından bulunmasının ve muhafaza edilmesinin eseri Türkmence saymamıza yetmeyeceğini, dil özelliklerine bakıldığında metnin Güney Azerbaycan -özellikle de- Tebriz ağızını yansıtan bir dille yazıldığını bildirmektedir (2019). Osman Fikri Sertkaya ve Hülya Uzuntaş (2020) da yeni nüsha üzerine yapılan çalışmaları değerlendirmişlerdir.

Eser, bir kapak sayfası ile 31 varaklık (61 sayfalık) bir hacme sahiptir. Sayfalar numaralanmamış, yaldızla çerçevelenmiş ve ana metin bu çerçeve içine yazılmıştır. Metin genel olarak "nestalik" yazı ile yazılmıştır. Çoğunlukla hareke ve noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Yer yer farklılık gösterse de sayfada genellikle 14 satır bulunmaktadır. Satır

aralıkları birbirine eşittir ancak yeni bir soylamaya başlanacağı zaman önceki soylama ile sonraki soylama arasında daha fazla boşluk bırakılmıştır. Eserde kitabın yazarı, müstensihisi ve yazıldığı yer hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Araştırmacılar yazmanın 18. yüzyılın ikinci yarısında istinsah edildiği yönünde genel bir kanaat vardır.

2. Yöntem

Söz diziminde özellikle de kelime gruplarının tasnifinde birtakım farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ancak buna rağmen görüş ayrılıklarını bir tarafa bırakıp farklı terimlerle de olsa genel bir çerçeve çizmek mümkündür. Kelime grubu konusunda gerek dil bilgisi kitaplarında gerekse söz dizimini konu edinen eserlerde ortak noktaların çokluğu bizi böyle düşünmeye sevk etmektedir. Öncelikle Metin Ekici'nin yayımladığı *Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi* adlı eser esas alınarak hikâye metni, kelime grupları bakımından tasnif edilmiş ve örneklerle kayda geçirilmiştir. İncelemede kelime gruplarının yapılarına değinilmiş ancak kelime grubunun cümle içindeki işlevine yer verilmemiştir. Örnekler sınırlı tutulmuş ve söz konusu kelime grubuna ait örnek bölümler italik yazılmıştır. Örnekler kelime grubu olarak verilmiş ancak bazı durumlarda yapının tam biçimini göstermek için örnek kelime grubu, cümle içinde gösterilmiştir. Metindeki bütün kelime grupları tespit edilip yazılmamış, kelime gruplarına uygun örnekler yazmakla yetinilmiştir. Arapça ve Farsça unsurlar tasnife dâhil edilmemiştir. Örneklerde geçen ve anlamının bilinmediğini tahmin ettiğimiz kelimelerin manası dipnot olarak verilmiştir. İncelemede kelime gruplarının tasnifinde temel olarak Leyla Karahan'ın tasnifi, metin olarak da Metin Ekici'nin yayımladığı metin esas alınmıştır.

3. İnceleme

3.1. İsim Tamlaması

Metin, isim tamlaması bakımından oldukça zengindir ve eserdeki isim tamlamaları -bazı küçük farklılıklar gösterse de- genellikle Türkiye Türkçesindeki isim tamlamalarıyla benzerlik göstermektedir.

3.1.1. İsim Tamlamasının Türleri

3.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

düşmenlerüñ korkusu (2b/9)

'Alinüñ oğlanları (2a/13)

gölüñ kıyısı (16a/10)

dervişlerüñ düzgünü (2b/3)

Bu gün Türkiye Türkçesi yazı dilinde genellikle belirtili isim tamlaması kuruluşunda olan bazı tamlamalar, metinde bazen tamlayanı ilgi eki almayan belirtisiz isim tamlaması şeklinde karşımıza çıkar. Bu durum, -özellikle- tamlayanı iyelik eki almış bir isim veya özel ad olan tamlamalarda görülür.

gök pençesi arasına et doldurur (10b/10)

kırt éniği yavızı altı ayluğuna yetişende er kimi olur (11a/1)

öz aķası¹ öñinde savaşda ölür (17b/7-8)

Samur Suyı üstinde içki kırañ (26a/11-12)

¹ aķası: Beyi

Selcuk Bég oğluna fırsat düşse (5b/10)

İslām dīni kuvveti (12b/9-10)

Şah Dağı üstinde sāyebān gereñ (26a/11)

Örneklerde de görüldüğü gibi tamlayanı iyelik eki almış isimler ile özel addan oluşan yapılar, ilgi eki almayarak belirtisiz isim tamlamaları kurabilmektedir. İsmet Cemiloğlu bu durumu şöyle açıklar: “*Bunun sebebi özel isimlerin zaten bilinen varlıkları karşılamaları, iyelikli kelimelerdeki iyelik ekinin belirleyici işlevinin kuvvetle hissedilmesidir.*” (2001, s. 29).

Ancak bazı örneklerde de “*İyelik ekinin belirleyici özelliği zamanla kafi görülmemiş ve tamlamalardaki iyelik ekinden sonra ilgi hâli eki getirilmiştir* (Cemiloğlu, 1994, s. 23).

aķasınũ õñice aķtarma atlar (7b/9)

şunķar yavrusınũ günü doğar (8a/12-13)

Ayrıca çokluk eki almış isimlerden sonra ilgi eki almadan oluşmuş tamlamalara da rastlanır.

üç yelekli şahār oķlar yavızı ğanīme degēceğiz yürek yarar (10a/3-4)

ķatı yaylar ķabzası (12b/4-5)

sandal aķaç sarp kemiler su oynakı (5b/13-14)

Tamlananı -dUK sıfat-fiil eki ile iyelik ekini almış isimlerden oluşmuş belirtisiz isim tamlaması türüne, metinde rastlamak mümkündür. Bu tür yapılarda sıfat-fiil eki almış kelime veya kelime grubu, isim tamlamasının tamlanan unsuru olur.

öz vezirler çıkduķı (18b/5)

yalabıyub² ğün dođduķı, dan yulduzı dođduķı (18a/9-10)

aķ düğiler³ çıkduķı (18b/11-12)

Bugün Türkiye Türkçesinde “öz vezirlerin çıktığı” biçiminde olan isim tamlamasının metinde belirtisiz isim tamlaması biçiminde olması hususunu Muharrem Ergin “*Bu, partisipin fiil tarafının ağır basmasından, tamlayan unsurunun fail durumunda bulunmasından ileri gelmektedir.*” (1991, s. 472) şeklinde açıklar.

Metinde -dIK sıfat-fiil eki ile iyelik ekini almış kelimenin, ilgi eki almadan tamlayan olarak kullanıldığı örnekler de vardır.

ejdeha dedükleri aşlı bir yılandur (28a/13-14)

Yüzey yapıda tamlayanın kullanılmadığı sadece tamlananın iyelik eki aldığı ve kimi dilcilerce eksilteli ad tamlaması (Aydemir, 2013), iyelikli unsur (Özmen, 2013, s. 54), tamlayansız iyelik öbeği (Karaağaç, 2009, s. 176), tamlayanı düşmüş isim tamlaması (Özkan, Toker & Aşçı, 2016, s. 53) gibi isimlerle anılan yapılara da metinde rastlamak mümkündür. Bu tür tamlamalar, tamlayanı yüzey yapıda kullanılmayan ancak derin yapıda var olan bir tamlama olarak kabul edilmiş ve tarafımızca belirtili isim tamlaması içinde değerlendirilmiştir.

Ķādir Allāh sağlasuñ (sizüñ) cānuñuzu (3b/4-5)

(senüñ) ğünüñ dođsuñ, (senüñ) işüñ onsuñ bir Allāhdan (9b/10-11)

yüz çevirüb geri dönse yüreginde *(onuñ) ķorkusu* var (23b/11-12)

² yalabıyub: Parıldayıp

³ düği: Pirinç

3.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

göz aydını (3b/1)

dīvān begi (13a/9)

oba devleti (3a/14)

sası suyu (14b/10)

3.1.2. Unsurlarının Yapıları Bakımından İsim Tamlamaları

3.1.2.1. Tamlayanı Kelime Grubu Olan İsim Tamlamaları

3.1.2.1.1. Tamlayanı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

kayış dilli kurt eniginüñ (tamlayan: İsim tamlaması) / *kapkuncısı* (12b/7-8)

aşlan eniginüñ (tamlayan: İsim tamlaması) / *hügürgeni*⁴ (12b/7)

3.1.2.1.2. Tamlananı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlaması

kanatnuñ (tamlayan) / *uc yilegi* (tamlanan: İsim tamlaması) yetişmedin (10a/7-8)

3.1.2.1.3. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

karı⁵ düşmeninüñ (tamlayan: Sıfat tamlaması) / *evlādını* uradur-mı (5b/11)

ol kaFanuñ (tamlayan: Sıfat tamlaması) / *sağında* (12a/4)

mert igidüñ (tamlayan: Sıfat tamlaması) / *zarbına* katlanur mı (5b/7)

kara saçuñ (tamlayan: Sıfat tamlaması) / *dolaşmışı* (4a/4-5)

3.1.2.1.4. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları

Burasara: *Sağa sola demek* (tamlayan: İsim-fiil grubu) / *manasmadır* (4a/Haşiye 2)

Uçmak: Behişt ma'nāsınadır ve *havada uçmak* (tamlayan: Sıfat-fiil grubu) / *ma'nāsına* daği gelir. (1b/Haşiye 1)

3.1.2.1.5. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları

Allāh Tarı *saña bir déyenüñ* (tamlayan: Sıfat-fiil Grubu) / *ağzm* öpim, *iki déyenüñ* (tamlayan: Sıfat-fiil grubu) / *ağzm* çarpım (28b/12-13)

3.1.2.1.6. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları

günorta-y-ileñ ikindiniñ (tamlayan: Bağlama grubu) / *arasınca* gün görmedüm (22b/1-2)

Hemedān-ileñ Dergezīn (tamlayan: Bağlama grubu) / *şehri* (18b/3)

Aras-ileñ Kür (tamlayan: Bağlama grubu) / *Suyı* tilib geçeñ (12b/13-14)

3.1.2.1.7. Tamlayanı Unvan Grubu Olan İsim Tamlamaları

Ucan Hanuñ (tamlayan: Unvan grubu) / *yavrusı* (14a/8)

Selcık Beg (tamlayan: Unvan grubu) / *oğlını* (4a/11)

3.1.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olan Tamlamalar

3.1.2.2.1. Tamlananı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

Alay Hanlının / *Bolay Hanı* (tamlanan: İsim tamlaması) (26a/3)

⁴ hüğürgen: Kükreyen

⁵ karı: Eski

öz ordusunuñ / çerağ ışığıdır (tamlanan: İsim tamlaması) (27b/4-5)

ala uşak baluğuñ / su düneği (tamlanan: İsim tamlaması) (5b/13)

3.1.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

Eymür beglerinüñ / tüm yüregi (tamlanan: Sıfat tamlaması) (12b/2-3)

gazanuñ / bir gözi (tamlanan: Sıfat tamlaması) (29a/12)

ejdehanuñ (tamlanan) / *yedi başı* (tamlanan: Sıfat tamlaması) (30a/5)

3.1.2.2.3. Tamlananı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları

senüñ / durumuñ-ilen himmetüñ (tamlanan: Bağlama grubu) öldürdi (30a/8-9)

3.2. Sıfat Tamlaması

Metin, sıfat tamlaması bakımından zengindir. Metinde niteleme sıfatları ile belirtme sıfatları bir arada kullanıldığında genellikle belirtme sıfatı niteleme sıfatından önce gelmektedir. Bu durum Türkiye Türkçesi ile benzerlik göstermektedir.

bir (tamlanan: Belirtme sıfatı) / *merd igid* ölçülüğe göndermese (7a/7)

ol (tamlanan: Belirtme sıfatı) / *altı bég oğluna* (26b/13)

3.2.1. Tamlananı Tek Kelime Olan Sıfat Tamlamaları

3.2.1.1. Tamlananı Niteleme Sıfatı Olan Tamlamalar

yağlı kuyruk (5b/2)

kara dağlar (3b/8)

acı köpük (7b/12)

yamaçlı don (11a/13)

ulu bégler (11a/14)

bedirli ay (5a/2)

yağlı yüz (18a/1)

3.2.1.2. Tamlananı Belirtme Sıfatı Olan Tamlamalar

bir ara (3a/13)

ol avçı (5a/4)

bu dünyada (2a/9)

Sayı sıfatlarından sonra gelen isimler çokluk eki almaz kuralına aykırı kullanımlara metinde rastlamak mümkündür.

sadağ-ārā sāirinde *seksen oğlar* yağı elçisi (7a/6)

sadağ-ārā sāirinde *seksen oğlar* neye yarar, neye yarar (7a/9-10)

3.2.2. Tamlananı Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

3.2.2.1. Tamlananı Belirtili İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

pādşahlaruñ yurdu (tamlanan: Belirtili isim tamlaması) / *Azerbāycān diyārı* (19a/5-6)

Muhammedüñ nevādeleri (tamlanan: Belirtili isim tamlaması) / *Hadice* (2a/14)

3.2.2.2. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

yegler başı (tamlanan: Belirtisiz isim tamlaması) / *Yégenek* (14a/1)

gıyan oğlu (tamlayan: Belirtisiz isim tamlaması) / Delü Dünder (26b/2)

3.2.2.3. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

dedem kimi (tamlayan: Edat grubu) / *bilgi* gerek (3a/4-5)

İmām Hüseyin kimi (tamlayan: Edat grubu) / *şehid* gerek (2b/2)

korcu başı Afşar kimi (tamlayan: Edat grubu) / *yég* kemāndār, oğçı olsa (14b/1-2)

3.2.2.4. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

nefes çeküb şon sömüreñ (tamlayan: Sıfat-fiil grubu) / *Ğazan-idüm* (20a/5)

Tāt kıızındañ doğulañ (tamlayan: Sıfat-fiil grubu) / *oğlan* (21a/12-22b/1)

yazı kıışı bilinmez (tamlayan: Sıfat-fiil grubu) *yıllar* ola (21a/8-9)

-An sıfat-fiil ekinin, -nadir de olsa- teklik 3. şahıs iyelik ekini almış -dUğ ekinin (-dUğI) yerine de kullanıldığı görülür. Bu konuda Ergin şöyle demektedir: “Eserde bu partisip grubunun bugünkünün aksine faille kullanıldığı, böylece -duğ, -dük partisipli sıfat tamlamalarının yerini tuttuğu görülür.” (1991, s. 475).

at yémeyeñ acı otlar kara yérüñ üzerinde bitince bitmese yég (22b/12)

(Atın yemediği acı otlar, kara yerin üzerinde bitmese iyi)

-dUĞI ekinin -An sıfat-fiil eki yerine kullanıldığı örnekler de vardır.

berk kal’alara ögcedegenek, *degedügi* igitlere hürmet ideñ, degmiyeñ kavatlara kan utdurup ceza véreñ (12b/1-2)

yéddilerden *ayruldukı* üç ıldırım neye yarar (6a/7-8)

yérdeñ göge *ucaldukı*, yanı qarlı, elvan otlı, gök sünbüllü, güzel dağlar neye yarar (6b/5-6)

3.2.2.5. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

yanar yanar (tamlayan: Tekrar grubu) / *odlar* (29b/13)

āyet āyet (tamlayan: Tekrar grubu) / *arı Qur’ān* (3a/11)

salhūm salhūm (tamlayan: Tekrar grubu) / *süñüli* (12b/3)

3.2.2.6. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

boynuzı burma (tamlayan: Kısaltma grubu) / *koç* indürdi (2a/2)

boynı yoğun (tamlayan: Kısaltma grubu) / *Türk oğlını* dün hayhırdur (11a/6)

3.2.2.7. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Tamlamalar

otuz iki (tamlayan: Sayı grubu) / *dişine* kelbetin saldı (2b/3)

üç yüz altmış altı (tamlayan: Sayı grubu) / *yıl* (22a/14)

Panbuğçuniñ *on dört* (tamlayan: Sayı grubu) / *kendāndeñ* hārāc alañ (26a/13-14)

3.3. İsim-Fiil Grubu

ağar sular üstinde hoğkar basmağ (16a/12)

yasdı gölüñ kıyısındañ uğurlanub şuna kapmağ (16a/10-11)

yér yüzine durna endürmağ (16a/9)

ol yağınuñ içinde elleşmege (17a/4)

Günümüz Türkiye Türkçesinde tamlama biçiminde ifade edilen bazı yapılar -çok seyrek de olsa-bu metinde isim-fiil ekleriyle ifade edilmiştir.

Hak Te'ālā gökdeñ Qur'ānı indürdi arı dñli Muhammede *oqumaq-ıçüñ* (1b/1)

3.4. Sıfat-Fiil Grubu

Allah'ına güvenen yumruq ursa qara dağlar yıhar (18a/5)

qarılarımı qarşı vèrüp *qara daşı sahlıyan* Ğazan idüm (20a/13-14)

güci bilinmez eller (21a/8-9)

otı bitmez qara dağlar (22b/10)

atası Qara Göneye ümid olan (2b/14)

İyelik ekli –dUğ sıfat-fiil ekiyle oluşarı –dUğı biçim biriminin, –mA isim-fiil ekinin fonksiyonunu qarşılaması da dikkat çekici bir durumdur.

merd igidüñ tārifini qoc igide söylemese, *qola qopuz götürdüğü, hammāl kimi gezdürdüğü* neye yarar, neye yarar (8a/1-2)

ol bulutuñ gürüldeyüb şağıldayub esibeni *geldüğü* neye yarar (6a/5-6)

3.5. Zarf-Fiil Grubu

bir habbem yok dèr-iken (24a/7)

qara bulut altındañ kıjlayup inse (8a/8)

Bugün Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılmayan zarf-fiil eklerinin oluşturduğu gruplar da vardır.

*kayıdışda*⁶ *Bicen Pādşahuñ ğazābına düşübeni* (14a/12)

kuyruqınuñ ucın görende sezirgenür (8b/3-4)

sarp sünüler yavızı dalaşuqda göğüs deler (10a/2)

üç yelekli şahār oqlar yavızı ğanīme degécegiz yürek yarar (10a/3-4)

qara polad sav kılcuñ yavızı çalıncaq baş ögütürür (10a/5)

berk kal'alara ögcedegenek (12b/1)

qırbarağın éllerini yitgac (14a/11-12)

qarıların döşeyüben qarda yatar (11a/2)⁷

3.6. Edat Grubu

3.6.1. Yapıları Bakımından Edat Grubu

3.6.1.1. "-ıla/-ile" ile Kurulan Edat Grubu

qılıçıla adını yék sulatmış (13b/14)

aq *dabanum-ile* qara yere perçin étdüm (20b/13)

3.6.1.2. "ılan, ilen" ile Kurulan Edat Grubu

ejdahayılañ döğüşmaqa qaşdéyledi (28a/1-2)

qaba boynı *güc-ilen* sürüb çekse (5a/13)⁸

⁶ kayıdışda: Dönüşte

⁷ UbAn ekinin –Up ekinin gelişmiş şekli olduğu ve çoğunlukla manzum eserlerde vezin gereği kullanıldığı da dile getirilir (Duman ve Yağmur, 2010, s. 115-153).

⁸ Şekil bakımından edat grubu özelliği gösteren bu yapı, anlam bakımından vasita grubu olarak da değerlendirilebilir.

3.6.1.3. “kimi” ile Kurulan Edat Grubu

hammāl kimi gezdürdüğü neye yarar (8a/2)

Sultān Veyse'l-Karan kimi derviş gerek (2b/4)

3.6.1.4. “gibi” ile Kurulan Edat Grubu

men *Dedem Korqud görmüş gibi* söyleyem (21b/4)

men *Dedem görmüş gibi* söyleyem (21a/8)

3.6.1.5. “öte” ile Kurulan Edat Grubu

andañ öte varanda (12b/12)

andın öte varanda (12a/14)

3.6.1.6. “karşı” ile Kurulan Edat Grubu

yaza karşı kıja daşmaq (16a/8)

aşañ yérde iki koşun *birbirine karşı* gelse (9b/3)

3.6.1.7. “deñ” ile Kurulan Edat Grubu

aqşama deñ ha bişüre, ha devşüre (22a/2)

3.6.1.8. “teg/tegi” ile Kurulan Edat Grubu

iki kapulı qarvānsara teg bu cihānı bir év gördüm (22b/3)

nekkāre⁹ vérüp *özüm tegi* bég kıldum (26b/14)

3.6.1.9. “içüñ” ile Kurulan Edat Grubu

boynuzı burma çoç indürdi Haqq Te'ālā kudretinden İsmā'ile *qurban-içüñ* (2a/3)

arı dīnli Muhammede *oqumaq içüñ* (1b/1)

3.6.1.10. “degül” ile Kurulan Edat Grubu

at oynaqı degül-midür Tebriz éli (19a/4)

altı degül, yeddi dutum polad şiş (20b/12)

3.6.1.11. “sonra” ile Kurulan Edat Grubu

Bugünkü Türkiye Türkçesinde *sonra* edatından önceki yıl, gün gibi kelimeler genellikle ayrılma ekini almazken metinde bu duruma uymayan örneklere rastlanır.

yéddi yıldañ soñra qara yerüñ yüzinde tapılmasa (6a/7)

yédi gündeñ soñra qabaqumı qavzadum¹⁰ (26b/7)

yéddi yıldañ soñra qara yerüñ yüzinde tapılmasa (6a/7-8)

yédi gündeñ soñra qabaqumı qavzadum (26b/7-8)

Genellikle edatların üzerine ek gelmez. Ancak metindeki bir örnekte istisnai durumla karşılaştık.

öpke qadarınca et yemedüm (22b/3)

⁹ nekkare: Davul, küçük davul

¹⁰ kavzamak: Korumaya almak

3.7. Bağlama Grubu

Aras-ileñ Kür Suyını tilip geçēñ (12b/13-14)

'ammı Ğazan-ile atası Kara Göneye ümīd olañ (13b/4)

pes her kim *dünyā ve āhīret refāhı-y-içüñ* her neye muhtācdurur (3a/7-8)

ya baş vérür, *ya* baş alur (15b/8-9)

eger erdür *eger* hatun, bu dünyāda nāmushı, ğayretli қоççak gerek (17a/9-10)

3.8. Ünlem Grubu

Metinde genellikle Arapçadan dilimize girmiş olan “yā” ünlemi kullanılır.

yalkuzluk yavuz işdür *yā ādem*, bilgil anı (3b/3)

yā Muhammed *yā* ‘Alī meded dēdüm (25b/9)

yā İlähī menüm oğlum yoğdur (1b/13)

yā Perverdigār (28a/1)

3.9. Unvan Grubu

Selcik Beg (4a/11)

Alay Ğan (14a/10)

Davud Nebī (1b/11)

Burla Hatun (20b/14)

3.10. Tekrar Grupları

3.10.1. Aynen Tekrarlar

yağlı kıyruq *ħarb ħarb* udsa (5b/2)

çıkıp çıkıp ağır éller (6a/11)

Eymür béglerinüñ tüm yüreği *salħum salħum* süñülü (12b/3)

3.10.2. Zıt Anamlı Tekrarlar

güvenürseñ *yérde gökde* bir Allaha güveñ (18a/4)

3.10.3. Eş veya Yakın Anamlı Tekrarlar

āhīr şoñ danışdı (1b/5)

yémek içmek arasında öğünende (7b/7)

3.11. Sayı Grubu

Peygamberüñ bir dişini şehīd eşidüb öz *otuz iki* dişine kelbetin saldı (2b/2-3)

Dede Ğorqud *üç yüz altmış altı* yıl yaş yaşadum (22a-22b/14-1)

on altı batman kâfir gürzi tepemdeñ degdi pörtlemedüñ (29b/1-2)

Dede Ğorqud *üç yüz altmış altı* yıl (22a/14)

Metinde “üç otuz on” ifadesine de rastlanılır. Bu ifade 100 sayısını karşılar. Çünkü 3 otuz artı 10, 100 rakamını verir.

yağşı igidler olur olsa *üç otuz on* yaşını doldursa yég (17b/1-2)

oh [üç] *otuz on* yaşuñuz devlet-ilen dolı gelsüñ (17b/2-3)

3.12. Birleşik Fiil Grubu

Genellikle Arapça ve Farsça kökenli bir kelime ile yardımcı fiil görevinde kullanılan bir fiilden oluşur.

3.12.1. İsim + Yardımcı Fiil Yapısındaki Birleşik Fiiller

3.12.1.1. Ol- Yardımcı Fiili İle Oluşan Birleşik Fiiller

Ġazanuñ başına *aydın oldu* (28a/1)

āhîr Allah dost olubeñ *meded olsuñ* (18a/6-7)

3.12.1.2. ét- Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

uçar kuşu *fermān étđi* (1b/10)

körpe kuzı besleyüben *kāmîl étmağ* (16b/5)

pıçağ oña *kār étmedi* (2a/2)

3.12.1.3. kıl- Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

geleñ gédene hayréyleye, *ihsān kıla* (24b/2-3)

alınımı yére koyub *kıldum namāz* (25b/9)

alplar *du'ā kılayuñ* civānmerdleri görmek-içüñ (2a/4)

3.12.1.4. eyle- Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

körpe kuzı yetürür *kāmîl éyler* (4a/1)

geleñ gédene *hayréyleye*, ihsān kıla (24b/2-3)

içindeki serdārı *cehdin éyler* (12a/5)

perli dom şeşperine *kāb éyledi* (30b/1)

3.12.1.5. ur- Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

Allahına güveneñ *yumruğ ursa* kara dağlar yıhar (18a/5)

Ķoñur Alpuñ *boynın urañ* (14a/14)

3.12.1.6. gel- Yardımcı Fiili ile Oluşan Birleşik Fiiller

er igidüñ gānımı *karşı gelse* yüz çevirüb geri dönmez (23b/2-3)

ejdehanuñ üstine *yekin geldi* (28b/1)

3.12.2. Fiil + Zarf-fiil+ Yardımcı Fiil Yapısındaki Birleşik Fiiller (Tasviri Fiiller)

3.12.2.1. Yeterlik Bildiren Birleşik Fiil

Fiilin karşıladığı işin, hareketin, oluşun, kılışın mümkün veya muhtemel olup olmadığını göstermek için kullanılan tasviri fiildir (Korkmaz, 1992, s. 172). Yeterlik fiilinin olumsuzu –Abil- ile yapılmaktadır. Metinde yeterlik fiilinin olumlu çekimi sadece bir kez tespit edilmiştir.

Türk kızından doğulan oğlan dayısına dayı *déyebilme*ye (21b/2)

Yeterliğin olumsuzu ise Azerbaycan Türkçesinde, Türkiye Türkçesindeki şekilden farklı biçimde karşılır. Türkiye Türkçesindeki olumsuz şekilde –ama/-eme- eki kullanılırken Azerbaycan Türkçesinde yine ana fiile –abil- / -ebil- eklenir ve sonra da olumsuzluk eki –mA getirilir (Kartallıoğlu, 2007, s. 210).

say Oğuzuñ vaşfn kılar olsa, başa *yetürebilmez* (14b/6-7)

Dış Oğuzuñ aqaları *tepredebilmezdi* (20b/7-8)

anı *çalabilmez* (22b/7-8)

3.12.2.2. Süreklilik Bildiren Birleşik Fiiller

Fiilin üzerine –A zarf-fiil ekinden sonra kal-, gör-, dur- vb. yardımcı fiillerinin getirilmesiyle kurulan, oluş ve kılışın belirli bir zaman içinde yapıladurma, bir zamandan beri yapılagelme veya belirli bir durumda kalakalma niteliğindeki birleşik fiillerdir (Korkmaz, 2003, s. 152).

ister *kaḷkadura* kepenek-püş abdāl ola (24b/1)

gönül ister *kaḷhadura*, çöl yerlerde çāh kaḷdura bostān eke (24a/13-14)

3.12.3. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller

kırış şākirde *vér naşīhat* (2a/3)

Ġazan özi ejdehanuñ arḡasmda *bağdaş kurmuş* gördi (30a/6-7)

yeddi başlı yer evreni bir ejdehaya *rast geldi* (27b/9-10)

Bayındır Pādşāh *söze geldi* (30b/12-13)

oğlan, *uşak kalmaya* ikinci ola (21b/6)

Allahına yalvaranlar *maḥrūm qalmazlar* (29a/3-4)

3.13. Özel İsim Grubu

Bir şahsa özel ad olmak üzere iki veya daha fazla özel ismin bir araya gelmesiyle oluşan kelime grubuna özel isim grubu denir (Özkan vd., 2016, s. 53).¹¹

Dedem Korqud (2a/3)

Sultān Veyse 'l-*Qaran* (2b/4)

İbrāhimü 'l-*Halīl* (2a/12)

Şāh-ı Merdān 'Ali (2a/12)

İmām Haşan (2b/1)

3.14. Kısaltma Grupları

3.14.1. İsnat Grubu

Boyu Uzun Burla Hatunı cüldü қаpañ Ġazan-idüm (20b/14)

bir av avlayım, *eli avsız* gétmeyim (27b/1)

gögsi güzel қаra dağdañ ilğar olsa (9a/12-13)

niyyeti düz din yolunda ḡacı gerek (2a/10)

3.14.2. Yönelme Grubu

Қара Budaқ kimi *қılıсıya pehlivan*, *sofrasına Bahādır* ḡazi gerek (3a/2-3)

Süleymāna sāybān-içüñ (1b/10)

3.14.3. Bulunma Grubu

dīn yolında ḡacı gerek (2a/10-11)

demde mürüvvet gerek (17a/3)

¹¹ Birçok kaynakta birleşik isim, birleşik isim grubu, birleşik ad grubu şeklinde de isimlendirilir.

yılda bir kez hâcı varsa (19a/10-11)

*dîn yolında tersâ*¹² *dînli* kâfirlere kimler çalmaz (2b/5)

3.14.4. Vasıta Grubu

oh [üç] otuz on yaşunuz *devlet-ilen* dolı gelsün (17b/2-3)

Sonuç

Söz diziminin tarihî süreçte ses ve şekil bilgisine göre daha az değişim geçirdiği dil araştırmacıları tarafından genel kabul gören bir görüştür. Dede Korkut'un yeni bulunan nüshasının 18. yüzyıla yakın bir dönemde kaleme alındığı dikkate alındığında eser bu genel kanaati destekleyecek veriler göstermekle birlikte kendine özgü söz dizimi özelliklerine de sahiptir.

Eserde genelde söz dizimi ile özelde kelime grupları bakımında tespit ettiğimiz özellikler şunlardır:

1. Eserde çok sayıda sıfat ve isim tamlaması kullanılmıştır. Türkiye Türkçesi ile pek çok yönden benzerlik göstermesine rağmen özellikle isim tamlamalarında farklı tarzdaki kullanımlara rastlamak mümkündür. Tamlayanı iyelik eki almış isim ile özel isimden oluşan tamlamalarda tamlayanın ilgi almadığı görülür.

Ör: *kırt éniği yavızı* altı ayluğına yetişende er kimi olur (11a/1)

Ör: *Selcik Bég oğluna* fırsat düşse (5b/10-11)

2. Metindeki sayı grupları da bugünkü Türkiye Türkçesiyle benzerlik göstermekle birlikte farklı yapıda oluşturulmuş sayı isimlerine rastlamak da mümkündür.

Ör: *yaşşı igidler* olur olsa *üç otuz on* yaşını doldursa yég (17b/1-2)

3. Zarf-fiil yönünden zengin olan metinde günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılmayan zarf-fiil ekleri de vardır.

Örnekler:

karıların döşeyüben (11a/2)

kayıdışda Bicen Pādşāhuñ gāzābına düşübeni (14a/12)

kuyruğınun ucın görende sezirgenür (8b/4)

sarp sünüler yavızı dalaşuğda göğüs deler (10a/2)

üç yelekli şahār oklar yavızı gānīme degécegiz yürek yarar (10a/4)

ğara polad sav kılıcuñ yavızı çalıncağ baş ögütürür (10a/5)

berk kal'alara ögcedegenek (12b/1)

4. Ünlem grubu sayı ve çeşitlilik açısından zengin değildir. Metinde "ya" ünlemi *yā İllāhī menüm oğlum yoğdur* (1b/13) örneğinde olduğu gibi 5 kez kullanılmıştır.

5. Metin, edat ve unvan grubu, birleşik fiil grubu bakımından zenginlik arz eder. Özellikle kılmak, eylemek gibi yardımcı fiiller günümüz Türkiye Türkçesine göre daha çok kullanılmaktadır.

Extended Abstract

Dede Korkut Stories are epic folk narratives that are estimated to have been written down in the 15th century. The work with the title of *Kitâb-ı Dedem Korkud alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân*, consisting of 12 stories, is rightfully accepted as one of the most valuable works of Turkish folk

¹² tersa: Hristiyan

literature, with what it reveals about Turkish folklore, culture, belief and language in the 15th century.

Dede Korkut is the common person in most of the stories. Orhan Şaik Gökyay gives the following information about Dede Korkut in the Encyclopedia of Islam published by the Turkish Religious Foundation: “According to *Câmi‘u’t-tevârih*, Dede Korkut was the principal consultant of Kayı İnal Han, who is the tenth of the Oghuz rulers. Kanlı Yavguy, who came as the fourteenth khan in the Oghuz registry and ruled for ninety years, had Korkut with him as a consultant throughout his life” (1994, pp. 77-80). Ali Akar also says about Dede Korkut that “Dede Korkut is a person who distinguishes himself with the aspect of wisdom and is shown as a poet, eren, shaman, sheikh, counselor and vizier according to the *Oğuzname*, epic, history and folk tales” (2005, p. 278). In the stories, it is described that the settlement of the Oghuzs who came to the North East Anatolia, Azerbaijan and Armenia regions in the 12th and 13th centuries and the wars made for this purpose. It is unclear by whom the stories have been written (Şahin, 2003, s. 27-28).

There were two known copies of Dede Korkut Stories until the end of 2018: the Dresden and Vatican copies. With the title of ‘The Book of Dede Korkut Turkestan / Turkmen Sahara Copy Genealogy and the 13th Tribe: Salur Kazan’s Killing the Seven-Headed Dragon’ which was revealed in 2019 thanks to Veli Muhammet Hoca (Ekici, 2019, p. 10) and brought to the attention of the scientific community by Metin Ekici, a new copy was added to these two copies with this publication in June 2019. The publications of Yusuf Azmun, Shahgoli and his friends on this copy are also noteworthy studies. Azmun published the manuscript in the form of Text-Translation-Dictionary-Facsimile with the title ‘Dede Korkut’s Third Manuscript’ (2019); whereas Shahgoli, Yaghoobi, Aghatabal, and Behzad published with the title of ‘Dede Korkut Book’s Günbey Manuscript: Analysis, Text, Index and Facsimile’ (2019, pp. 147-379).

Language is a great set of systems with its own features. In this great system, which manifests itself as phonetic and morphological information, syntax also forms an important part of this unity. Syntax is generally examined in two main groups: sentence and word groups. In this study, the word groups of the story of ‘Salur Kazan’s Killing the Seven-Headed Dragon’ have been tried to be analyzed with a descriptive method, also the unique syntax features of the work and its similarities and differences with Turkish of Turkey have been tried to be revealed.

First of all, the text of the story was classified in terms of word groups and recorded with examples, based on the book *The Book of Dede Korkut Turkestan / Turkmen Sahara Copy Genealogy and the 13th Tribe: Salur Kazan’s Killing the Seven-Headed Dragon*, published by Metin Ekici. In the review, the structures of the word groups were mentioned, but the function of the word group in the sentence was not included. The examples are limited and the sample sections of the word group in question are written in italics. Examples are given as phrases, but in some cases the sample phrase is shown in a sentence to show the exact form of the structure. All the word groups in the text were not identified and written, it was sufficient to write appropriate examples for the word groups. Arabic and Persian elements are not included in the classification. The meanings of the words in the examples and whose meanings are thought to be unknown are given as footnotes. While determining the word groups and naming them as terms -basically- Leyla Karahan’s classification was taken as the basis in the study, but also some different classifications were used. The translated text published by Metin Ekici was taken as the basis for the text.

It is a generally accepted view by language researchers that syntax has changed less than phonetic and morphological knowledge in the historical process. Considering that the newly found copy of Dede Korkut was written in a period close to the 18th century, the work has its own syntax features as well as showing data to support this general opinion.

The features identified in the work in terms of syntax in general and word groups in particular are as follows:

1. A great number of adjectives and noun phrases are used in the work. Although it is similar to Turkish of Turkey in many ways, it is possible to come across different styles, especially in noun phrases. It is seen that the noun whose complement has a possessive suffix and nouns consisting of a proper noun does not receive relative.

Example: *ƙurt éniđi yavızı* altı ayluğına yetişende er kimi olur (11a/1)

Example: *Selcik Béđ ođlma* fıřat dűřse (5b/10-11)

2. While the number groups in the text are similar to today's Turkish of Turkey, it is also possible to come across number names formed in different structures.

Example: *yağışı igidler* olur olsa *üç otuz on* yaşını doldursa *yég* (17b/1-2)

3. The exclamation group is not rich in number and variety. In the text, the exclamation "ya" is used 5 times, as in the example of *yā İlāhī menüm oğlum yohđur* (1b/13).

4. The text is rich in terms of preposition and title group, also compound verb group. Especially, auxiliary verbs such as 'ƙılmak' and 'eylemek' are used more, in comparison with today's Turkish of Turkey.

KAYNAKÇA

- Akar, A. (2005). *Türk dili tarihi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Arıkoğlu, E. (2019). Dede Korkut kitabı'nın üçüncü yazmasının bulunuşu, *Milli Folklor Dergisi*, 123, 23-30.
- Aydemir, Ö. K. (2013). Harname'nin söz dizimi özellikleri, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 37, 183-197.
- Azmun, Y. (2019). *Dede Korkut'un üçüncü elyazması / soylamalar ve iki yeni boy ile Türkmen sahra nüshası / metin-çeviri-sözlük-ıpkıbasım*, İstanbul: Kutlu Yayınevi.
- Cemiloğlu, İ. (1994). *14. yüzyıla ait Kısas-ı Enbiya nüshası üzerine sentaks incelemesi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cemiloğlu, İ. (2001). *Dede Korkut hikâyeleri üzerine söz dizimi bakımından bir inceleme*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Duman, M. ve Yağmur, Ö. (2010) -Up zarf-fiil ekinin Eski Anadolu Türkçesindeki fonetik durumu, *Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ekici, M. (2019). *Dede Korkut kitabı Türkistan / Türkmen sahra nüshası soylamalar ve 13. boy: Salur Kazan'ın yedi başlı ejderhayı öldürmesi*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2019). Dede Korkut kitabı'nın yeni nüshası ve üzerindeki yayınlar, *Milli Folklor Dergisi*, 123, 5-22.
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut kitabı I (giriş-metin-faksimile)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Ergin, M. (1991). *Dede Korkut kitabı II, (indeks-gramer)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özkan, A., Toker, M., Aşçı, U.D. (2016). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*, Konya: Palet Yayınları.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin sözdizimi*, Adana: Karahan Yayınları.
- Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin söz dizimi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (2008). *Türkçede söz dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kartallıoğlu, Y. (2007) Azerbaycan Türkçesi, A. B. Ercilasun (Ed.), *Türk lehçeleri grameri (171-230)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sertkaya O.F. & Uzuntaş H. (2020). *Dede Korkut'un Günbed yazması üzerine araştırmalar ve incelemeler*, İstanbul: Bilge Yayınları.
- Şahin, H. (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları.